

ТРИБУНА ДОКТОРАНТА, АСПІРАНТА І ЗДОБУВАЧА

УДК 343.1

DOI: 10.31359/2079-6242-2019-38-197

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ФІКСУВАННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

В. В. Березюк, аспірант відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

Постановка проблеми. Для того, щоб будь-яка діяльність була успішною та результативною, необхідно чітко розуміти її мету, завдання та призначення. Прийняття Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України 2012 р. обумовило мету звернення до питання про завдання, мету та призначення фіксування судового провадження, оскільки саме в цьому Кодексі вперше положення про повне фіксування судового провадження нормативно закріплено в розділі «Засади кримінального провадження». А з 1 січня 2019 р. законодавцем запроваджена принципово нова форма фіксування судового провадження – його повна відеофіксація. Таким чином, актуальність звернення до питання мети, завдань та призначення фіксування судового провадження обумовлена впровадженням нового процесуального законодавства, яке, в свою чергу, запровадило новели правового регулювання такого правового інституту, як інститут фіксування судового провадження.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Питання щодо мети, завдань та призначення кримінального процесу (кримінальної процесуальної діяльності, кримінального судочинства), досліджували такі вчені, як Ю. М. Грошевий, П. С. Елькінд, А. І. Журба, В. С. Зеленецький, Л. Д. Кокорєв, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, О. Б. Мізуліна, М. С. Строгович, однак проблемні питання щодо фіксування судового провадження як різновиду кримінальної-процесуальної діяльності досліджувалися фрагментарно у контексті більш загальних питань.

Мета статті – визначити теоретичні уявлення про мету, завдання та призначення фіксування судового провадження у кримінальному судочинстві, а також сформуванати науковий результат у вигляді авторського визначення цих понять з урахуванням нових наукових висновків, отриманих у цій статті.

Виклад основного матеріалу. Попри той факт, що в Основному Законі України та КПК України 2012 року повне фіксування судового провадження віднесено до основних засад судочинства, які по суті є фундаментом, і, на нашу думку, мають статичну природу, бо являють собою засадничі ідеї кримінальної процесуальної діяльності, фіксування судового провадження – це насамперед діяльність, яка здійснюється під час судового провадження, яке, в свою чергу, є окремою стадією кримінального провадження, врегульованою нормами кримінального процесуального права, а відтак, така діяльність має ознаки кримінальної процесуальної. Однак для того, щоб будь-яка діяльність була успішною та результативною необхідно чітко розуміти її мету, завдання та призначення.

Ще з радянських часів вчені-процесуалісти переймалися питанням визначення мети та завдань кримінального процесу (кримінальної процесуальної діяльності, кримінального судочинства), але дослідження цих питань стосовно фіксування судового провадження здійснювалося лише фрагментарно.

Щодо мети кримінального процесу, науковці висловлювали різні позиції. П. С. Елькінд ототожнювала мету і завдання, зазначаючи, що загальна мета кримінально-процесуального права в ході регулювання певних суспільних відносин перетворюється в кримі-

нальному судочинстві в комплекс більш конкретних цілей (завдань), які визначають напрям практичної діяльності правоохоронних органів¹.

М. С. Строгович у своїх ранніх роботах висловлювався про те, що кримінальний процес взагалі не має мети², пізніше він змінив свою точку зору, визначивши метою кримінального судочинства встановлення істини у кримінальній справі, встановлення винуватості та справедливе покарання особи, яка вчинила злочин³. В. Т. Томін розглядає мету як дворівневе явище. До першого (найвищого) рівня вчений відносить охорону умов існування й розвитку суспільства. Метою другого рівня дослідник називає ефективне провадження в більшості кримінальних справ⁴. Б. Г. Розовський метою кримінального процесу називає виявлення й розкриття злочину, викриття винного, справедливе його покарання та недопущення покарання невинуватого⁵. Л. М. Масленнікова розглядає як мету кримінального процесу застосування норм матеріального кримінального права⁶.

Наукові висновки цих вчених щодо мети, завдань кримінального процесу мають методологічне значення для дослідження питань, що є предметом дослідження цієї статті.

Варто зазначити, що, попри відмінність наведених наукових позицій, спільним у них є те, що вони засновані на залежності мети від суб'єктивного інтересу, а суб'єктивний інтерес сторін кримінального провадження та його учасників не завжди збігається. Навпаки, з урахуванням нової – змагальної моделі кримінального су-

¹ Элькин П, *Сущность советского уголовно-процессуального права* (Изд-во Ленингр гос ун-та 1963) 76, – *Цели и средства их достижения в советском уголовном процессе* (Изд-во Ленингр гос ун-та 1976) 38

² Строгович М, 'Принципы советского уголовного процесса' (1927) 3 Советское право 95, 97

³ Строгович М, *Курс советского уголовного процесса* (Изд. Академии наук СССР 1958) 24

⁴ Томин В, Зинченко И, (ред) *Уголовный процесс. Проблемные лекции* («Юрайт» 2013) 55

⁵ Розовський Б, *Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса* (Рио ЛАВД 2004) 144

⁶ Масленникова Л, 'Публичное и диспозитивное начала в уголовном судопроизводстве России' (дис д-ра юрид наук М 2000) 117

дочинства, інтереси сторін співпадають лише інколи. Тобто мета завжди має суб'єктивний характер і не сприймається без певного носія, яким є її суб'єкт.

О. Б. Мізуліна зазначає, що оскільки кримінальний процес має справу з декількома діючими суб'єктами, які реалізують свої перманентні цілі, то, на її думку, некоректно говорити про мету кримінального процесу в цілому, але необхідно говорити про мету діяльності його суб'єктів. На її думку мета – це не просто причина діяльності, а знята причина. Тому мета завжди двосдина. Первинним у меті є те, що становить результат діяльності, бо саме він є тим ідеалом, тим благом, усвідомлюючи яке суб'єкт здійснює свою діяльність¹. А. І. Журба, досліджуючи мету та завдання кримінального провадження, стверджує про відсутність суб'єктивної ознаки мети у кримінальному процесі, що, на його думку, виключає її існування. Вчений зазначає, що про мету у кримінальному провадженні варто згадувати, коли йдеться про діяльність конкретного учасника провадження, якому притаманне моделювання майбутнього результату, який має емерджентну природу. Ним зроблена спроба довести відсутність загальної мети кримінального процесу².

Не заперечуючи позицію А. І. Журби та О. Б. Мізуліної щодо загальної мети кримінального процесу, зазначимо, що мета фіксування судового провадження, як частини кримінальної процесуальної діяльності, не позбавлена суб'єктивної ознаки, оскільки така діяльність здійснюється конкретними суб'єктами, коло яких чітко окреслено кримінальним процесуальним законом, що свідчить про наявність суб'єктивної ознаки фіксування судового провадження, а відтак, не виключає існування мети такої діяльності.

Фіксування судового провадження є діяльністю кримінальною процесуальною, а відтак її мета також не може розглядатися у відриві від суб'єктів, які її здійснюють. Згідно з ч. 5 ст. 27 КПК під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засі-

¹ Мизулина Е, 'Уголовный процесс: концепция самоограничения государства' (дис д-ра юрид наук, Тартуский ун-т 1991)

² Журба А, 'Мета кримінального судочинства України: теоретичні проблеми змісту' (2014) 25 Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія ПРАВО 248

дання за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Виходячи з діючої норми кримінального процесуального закону, фіксування судового провадження – це, в першу чергу, імперативний обов'язок суду, який здійснює судове провадження від імені держави і уповноважений ухвалювати рішення іменем України.

Вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої може кожен, хто присутній в залі судового засідання, але положення закону про те, що офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому КПК, свідчить про примат фіксування судового провадження саме судом.

Крім того, визначаючи мету фіксування судового провадження, не варто забувати і про те, що така процесуальна діяльність здійснюється на конкретній стадії кримінального провадження, які Л. М. Лобойко визначає як відносно самостійні частини кримінального процесу, кожна з яких має власні завдання, специфічне коло учасників і процесуальних засобів діяльності, проходить притаманні тільки для неї етапи і завершується прийняттям певного рішення, яким вона, як правило, трансформується в наступну стадію. Ознаками стадії є її завдання, коло учасників, процесуальні засоби, кінцеві рішення. Діяльність у кожній стадії здійснюється на підставі загальних положень, притаманних тільки їй¹.

Таким чином, досліджуючи питання щодо мети фіксування судового провадження як різновиду кримінальної процесуальної діяльності суду та інших учасників судового провадження, будемо виходити із загальних правил логіки та положень психології будь-якої діяльності, а також з урахуванням специфічного суб'єкта, який таку діяльність здійснює та особливостей стадії кримінального провадження, для якої таке фіксування є обов'язковим.

Мета – це ідеальне відображення в свідомості суб'єкта діяльності очікуваного ним результату або, кажучи інакше, те, що уявляється в свідомості і очікується в результаті певним чином спрямованих дій².

¹ Лобойко Л., *Кримінальний процес: навчальний посібник* (Ваїте 2014) 21

² Кондаков Н., *Логический словарь-справочник* (Наука 1975) 662

Першоосновою виникнення мети є потреби. Але потреби, як такі, ще не обумовлюють виникнення діяльності. Для цього вони мають бути осмисленими заінтересованими суб'єктами і набути для них ціннісного значення. Результатом такого осмислення стає інтерес, який конкретизується мотивом та породжує мету, з якої, власне і починається будь-яка діяльність¹.

Отже, послідовність формування мети можна визначити за такою схемою: потреби – інтереси – мотиви – мета. Виходячи з цієї схеми, але з урахуванням публічно-приватного характеру кримінального процесу, особливостей суб'єктів кримінальної процесуальної діяльності та стадії, на якій така діяльність здійснюється, сформулюємо модель формування мети фіксування судового провадження.

Кожна особа, будучи залученою у кримінальний процес, виконує в ньому визначену кримінальну процесуальну функцію. Однак у взаємодії учасників кримінального процесу з державою, її компетентними органами цілком визначено проявляється суспільний аспект функціональної цінності названих суб'єктів. Останній виражається в тому, що більшість суб'єктів кримінального процесу в перебігу виконання своїх правових функцій тим чи іншим чином, беззаперечно сприяє державі у вирішенні завдань, які стоять перед нею та суспільством, передусім щодо боротьби зі злочинністю².

Існування у суспільстві такого явища, як злочинність, формулює потребу держави протидіяти цьому явищу і вживати всіх можливих заходів задля забезпечення в суспільстві злагоди і правопорядку. Така потреба обумовлена обов'язком держави вживати належних заходів для того, щоб захистити кожну людину і громадянина, які знаходяться під її юрисдикцією від злочинних посягань.

Що, відповідно, викликає інтерес суспільства до існуючої проблеми, який кореспондується з мотивом держави цю проблему вирішити, отримавши бажаний кінцевий результат, який по суті і становить мету.

¹ Зеленецький В, Куркин Н, *Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса* (КримАрт 2000) 80–3

² Там само, 30

Кримінальне судочинство є владним інструментом, який забезпечує соціальну потребу в захисті порушених прав та законних інтересів людини і громадянина, суспільства та держави¹. Але не варто забувати про те, що ми говоримо про мету не кримінальної процесуальної діяльності в цілому, а лише про її частину – фіксування, яке здійснюється під час перебігу судового провадження.

Яким же саме має бути бажаний кінцевий результат фіксування судового провадження? Відповідь на це запитання спробуємо надати з урахуванням специфічного суб'єкта, який здійснює процесуальну діяльність у вигляді фіксування, та особливостей стадії кримінального провадження, для якої таке фіксування є обов'язковим.

Погоджуємося з вченими щодо того, що не можна відривати діяльність від носія, що її здійснює, однак з урахуванням особливостей такої процесуальної діяльності, як фіксування судового провадження, стверджуємо, що мета фіксування судового провадження є універсальною для всіх учасників судового провадження. Цей висновок випливає з такого. Під час судового провадження від імені держави діє суд, який уповноважений ухвалювати рішення «Іменем України». Крім того, саме суд (суддя) керує процесом під час судового провадження, спрямовує його і забезпечує гарантування прав і законних інтересів всіх учасників судового провадження, незалежно від їхнього статусу у процесі або його відсутності («вільний слухач» не має процесуального статусу, але він має право бути присутнім під час відкритого судового розгляду).

І, якщо виходити з визначення мети, як того, що уявляється в свідомості і очікується в результаті певним чином спрямованих дій, то в такому випадку тільки суд має очікувати певного результату від здійснюваного ним фіксування судового провадження. Але ж це не так. Учасники кримінального провадження можуть мати різні суб'єктивні інтереси під час судового провадження, а деякі з них (експерт, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання, судовий розпорядник) взагалі не мають суб'єктивного інтересу, в той час як суб'єктивний інтерес суду обумовлений публічним

¹ Володина Л, 'Назначение, функции и задачи уголовного судопроизводства' (2015) 2/2 Известия Алтайского государственного университета 14–8

характером, але всі зазначені суб'єкти однаково зацікавлені в тому, щоб права та законні інтереси кожного, хто задіяний у судовому провадженні, були дотримані та захищені.

Фіксування є інструментом, який в значній мірі знижує ризики негативного розвитку подій для кожної особи, що вчиняє певні дії або ж знаходиться у певній ситуації. Таким чином, цілком зрозумілим є і той факт, що саме на стадії судового розгляду повна фіксація процесу визнана законодавцем обов'язковою, а в Конституції України повне фіксування судового провадження віднесено до основних засад судочинства. Тобто фіксування судового провадження має на меті забезпечити дотримання прав та законних інтересів протягом усього процесу стадії судового провадження та забезпечити їх захист і відновлення у разі порушення для всіх, хто попадає в коло його дії, незалежно від процесуального статусу та суб'єктивного інтересу. Але, як правильно зазначає А. І. Журба, мета, з огляду на її розуміння як кінцевого результату діяльності, не може мати у змісті те, що відносять до процесу, як явища, яке характеризується тривалістю у часі. Метою може бути тільки кінцевий результат усього кримінального процесу¹.

Відтак метою фіксування судового провадження не можна назвати охорону і захист прав, свобод і законних інтересів суб'єктів судового провадження, що передбачає процес, який триває у часі. А тому кінцевим результатом фіксування судового провадження – ми визначимо гарантування забезпечення такої процедури судового розгляду, в перебігу якої кожному її учаснику гарантоване дотримання прав та законних інтересів. Таким чином, мета фіксування судового провадження – це певний бажаний результат, який має публічний характер і направлений на забезпечення дотримання прав та законних інтересів кожної людини і громадянина, яка є суб'єктом стадії судового провадження, незалежно від статусу та суб'єктивного інтересу такої особи, та забезпечення можливості захисту таких прав і законних інтересів, шляхом їх відновлення у разі порушення.

¹ Журба А, 'Ієрархічність спрямування системи кримінального судочинства України' (2013) 2 Правничий часопис Донецького університету 34–41

Мета, як зазначається у літературі, є проектом певної діяльності, що визначає завдання, засоби та очікувані результати. Після визначення мети необхідно визначити і систему цілеспрямованих дій з її досягнення. Для цього потрібен певний план, який координує дії, а саме «що, як і коли треба зробити для досягнення мети діяльності»¹.

Тобто, якщо мета являє собою кінцевий результат, то мають бути способи і засоби, спрямовані на досягнення цієї мети, які відображаються в конкретних завданнях або напрямках діяльності. Завдання є вужчою підпорядкованою меті категорією, виконання яких є неодмінною умовою досягнення мети.

Досягнення в цілому завдань кримінального провадження здійснюється за рахунок досягнення завдань певної процесуальної стадії, а досягнення завдань певної стадії здійснюється за рахунок досягнення завдань певної процесуальної дії.

Говорячи про завдання, ми питаємо, що ми маємо робити, щоб із найменшими затратами отримати найефективніший результат? Причому необхідно пам'ятати, що функції, які визначають вид діяльності, вирішуючи при цьому завдання, є тісно пов'язаними. Виходячи з цього, нерідко ми говоримо про функціональні завдання².

Щодо завдань фіксування судового провадження, лінгвісти визначають поняття «завдання» як наперед визначений, запланований для виконання, обсяг роботи³. О. В. Айвазова дійшла висновку, що досягнення мети можливе шляхом вирішення завдань, які конкретизуються у кримінально-процесуальному законі⁴. На думку О. Г. Васильєвої, цілі і завдання співвідносяться як те, до чого потрібно прагнути, з тим, що для цього потрібно вирішити⁵. Б. Г. Розовський, розмежовуючи завдання і цілі, зазначає, що мета повинна

¹ Бусел В, *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.) (ВТФ «Перун» 2005) 47

² Володина Л, 16

³ Бусел В, 378

⁴ Айвазова О, 'Концепция института производства неотложных следственных действий в контексте российского уголовно-процессуального закона' (дис канд юрид наук, Волгоград акад МВД России 2002) 59

⁵ Васильева Е, 'Проблемы ограничения неприкосновенности личности в уголовном процессе' (дис канд юрид наук, Башкир гос ун-т 2002) 45

бути одна, і її не можна замінювати завданнями і засобами, оскільки таке змішування призводить до їх конкуренції, внутрішньої суперечливості¹. З урахуванням вищезазначених точок зору погодимося з точкою зору, що завдання – це система цілеспрямованих дій, спрямованих на досягнення мети. Але не варто забувати також про те, що завдання фіксування судового провадження, як і його мета, обумовлені суб'єктом і стадією. І, якщо мета фіксування судового провадження має універсальний характер і є спільною для всіх осіб, які є учасниками судового провадження або тим чи іншим чином задіяні у ньому, то завданнями фіксування судового провадження будуть більш конкретні цілеспрямовані напрями діяльності конкретного суб'єкта, а саме суду, спрямовані на досягнення цієї мети.

Такими завданнями, на нашу думку, необхідно визначити такі.

Перше завдання фіксування судового провадження знайшло своє відображення у ст. 2 КПК України, яка визначає завдання всього кримінального провадження, а саме «...щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна процедура», тобто саме суд (суддя) має забезпечити, зокрема, шляхом фіксування судового провадження дотримання належної правової процедури під час судового провадження. Як зазначає О. О. Серeda, правова процедура – це нормативно-врегульована певна послідовність дій, пов'язаних цільовим напрямом, що здійснюються в імперативній чи диспозитивній формах, у певні строки, а результати здійснення мають юридичну фіксацію². Концепція належної правової процедури розвивалася в США. Зокрема, Верховний суд США визначив вісім елементів належної правової процедури, останнім з яких назвав право на отримання повного протоколу слухання, зокрема, протоколів виступів свідків та інших поданих до слухання свідчень. У разі відсутності цього елемента не можна говорити про забезпечення дотримання судом (суддею) належної правової процедури судового провадження, а відтак, забезпечення належної процедури

¹ Розовський Б, 26

² Серeda О, 'Правова процедура: теоретико-правові засади та практичні виміри' (автореф дис канд юрид наук, НАН України, Інститут держ і права ім В М Корецького 2008) 14

під час судового провадження визначаємо завданням фіксування судового провадження. Однак саме лише пасивне дотримання належної правової процедури, на наш погляд, не в повній мірі забезпечує досягнення мети фіксування судового провадження, визначення якої надано нами вище. Іноді пасивного виконання приписів процесуального закону недостатньо, а для забезпечення дотримання прав та законних інтересів усіх учасників судового провадження протягом усього процесу стадії судового провадження та забезпечення їх захисту і відновлення у разі порушення, необхідна активна позиція учасників судового провадження, зокрема суду. Тому наступним завданням фіксування можна визначити оптимізацію та прискорення судового розгляду при використанні належних судових процедур, що в свою чергу забезпечує дотримання розумних строків судового розгляду. Це завдання також обумовлено роллю суду у кримінальному провадженні взагалі і під час фіксації судового провадження зокрема.

Наступним завданням фіксування судового провадження можна визначити забезпечення перегляду судових рішень судами вищестоящих інстанцій, шляхом перегляду та аналізу зафіксованої в перебігу судового провадження інформації. Під час перегляду судових рішень вищестоящі суди мають можливість оцінити об'єктивність отриманої інформації, оскільки саме завдяки фіксації може бути закріплена та збережена вербальна, наочно-образна, звукова, зорова інформація, а також емоційний стан суб'єктів судового провадження, що є безумовно важливим для оцінки об'єктивності отриманої інформації.

Забезпечення (створення) таких умов під час судового розгляду, за наявності яких кожен учасник судового розгляду відчуватиме впевненість у можливості реальної реалізації наданих йому кримінальним процесуальним законом прав і можливості вимагати дотримання своїх процесуальних обов'язків іншими учасниками судового провадження.

Забезпечення можливості притягнення до відповідальності (дисциплінарної, адміністративної, кримінальної) осіб, що порушили

вимоги кримінального процесуального закону, шляхом використання зафіксованої інформації як доказів таких порушень.

Усі ці завдання можуть і мають бути виконані, завдяки отриманню та закріпленню процесуально значимої інформації, зафіксованої на матеріальному носії (паперовому, електронному чи віртуальному). Таким чином, фіксування судового провадження має свою мету, яка обумовлена специфічними, властивими виключно фіксуванню судового провадження, завданнями.

Ще однією категорією, яка, на нашу думку, є тісно пов'язаною із метою та завданнями, ми вважаємо категорію «призначення», а відтак вважаємо за доцільне дослідити її в рамках цієї статті. Як правильно стверджує А. І. Журба, додавання цього терміна до обов'язкових елементів системи кримінального провадження надасть системі завершеного вигляду, дозволить розподілити за ієрархічністю важливі її ознаки, що стосуються спрямовуючих положень¹. Категорію «призначення» вищевказаний вчений відносить до системоутворюючих факторів, які, на його думку, знаходяться в основі формування кримінальних процесуальних механізмів і впливають на зміст певної діяльності, її структуру і принципи, що, у свою чергу, обумовлює ефективність кримінального процесу².

Призначення означає «роль, завдання кого-, чого-небудь у житті, існуванні; цілеспрямованість, мету створення чого-небудь»³.

КПК України 2012 р. не містить такого поняття, як «призначення». Цей термін став предметом уваги дослідників з моменту прийняття Російською Федерацією (далі РФ) КПК РФ у 2001 році, де законодавець замість стандартних завдань кримінального судочинства використав термін «призначення» і з того часу почалися його предметні дослідження. Як зазначав А. С. Барабаш, введення цього терміна в законодавство РФ пов'язано з тим, що, можливо, вперше законодавець поглянув на кримінальний процес збоку, як на явище

¹ Журба А., 'Ієрархічність спрямування системи кримінального судочинства України' (2013) 2 Правничий часопис Донецького університету 34–41

² --, 'Щодо змісту призначення кримінального судочинства України' (2014) 72 Актуальні проблеми держави і права 375

³ Шадриков В, *Психология деятельности и способности человека* (Логос 1996) 117

суспільного і державного життя і спробував оформити ті очікування, які в суспільстві пов'язуються з реалізацією його норм¹. Категорію «призначення кримінального провадження» взагалі, як і «призначення фіксування судового провадження» зокрема, можна віднести до вищого рівня їх змісту. Кримінальне судочинство характеризується багатофункціональністю, яка, у свою чергу, обумовлена великою кількістю вирішуваних завдань.

Для того, щоб визначитись з призначенням фіксування судового провадження, цю категорію необхідно вивести за межі стадії судового провадження, якою воно передбачене, оскільки вона є ширшою, ніж мета і, відповідно, завдання.

І. М. Ібрагімов зазначав, що історія кримінального процесу пройшла у своєму розвитку декілька стадій, останньою з яких є стадія конституційної гарантії прав і свобод сторін кримінального провадження, їх законодавчої рівноправності та змагальності за збереження поняття справедливості (правосуддя) й державного начала кримінального судочинства².

З прийняттям нового КПК України у 2012 році, який відповідає європейським стандартам, розпочався новий етап еволюціонування кримінального судочинства в Україні, основними цінностями якого стала людина, її права і свободи. А. І. Журба стверджує, що попри зміни, які відбулися у кримінальному судочинстві у зв'язку з прийняттям КПК 2012 р., його призначення (кримінального судочинства) залишилося без змін і відповідає процедурній ролі – обслуговування положень кримінального права³.

Не заперечуючи думку вченого, зазначимо лише, що в такому випадку виникає питання, яким же має бути таке «обслуговування»? На нашу думку, воно першочергово має бути якісним. А виходячи з публічної природи кримінального судочинства, можна констатувати, що забезпечити цю якість має саме держава.

¹ Барабаш А, *Публичное начало российского уголовного процесса: монография* (Юрид. Центр Пресс 2009) 140

² Ибрагимов И, *Правомерные возможности защиты прав потерпевшего в российском уголовном процессе* (Юриспруденция 2008) 21

³ Журба А, 'Гене́за призначення кримінального судочинства України' (2014) 2 Порівняльно-аналітичне право 306–8

Говорячи вище про мету фіксування судового провадження, ми говорили, що це певний бажаний результат процесуальної діяльності, направлений на забезпечення дотримання прав та законних інтересів кожної людини і громадянина. Але, якщо кінцевий результат фіксування судового провадження не буде відповідати очікуваній якості, тобто буде неякісним, таку діяльність необхідно буде визнати непридатною, а саме такою, що не виправдала сподівань і потребує якісних змін або заміни. Прикладом такої заміни у вітчизняному процесуальному законодавстві є заміна фіксування перебігу судового провадження у протоколі судового засідання, передбачене КПК України 1960 р., на фіксування судового провадження технічними засобами, передбачене КПК України 2012 р.

Зобов'язання держави у сфері прав людини – це обов'язки держави, які вимагають від національних органів влади застосувати необхідні засоби для гарантування прав людини. Ці засоби можуть бути юридичними, якщо на державу покладається обов'язок накласти санкції на осіб, які порушують закон, або встановити юридичні правила для здійснення певного роду діяльності чи регламентації поведінки певних категорій осіб. Позитивні зобов'язання держави можуть включати й практичні засоби¹.

Останньою і одночасно найвищою державною інституцією, яка забезпечує дію права в суспільстві є суд. Громадяни звертаються до суду у пошуках справедливості. Справедливість – поняття багатоаспектне. У кожній країні, соціальної групи, людини воно може бути своїм, але в нашому випадку ми говоримо про європейські цінності, які захищаються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, яка ратифікована і Україною.

¹ Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини (Вікіпедія, серпень 2013) <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%27%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8_%D1%83_%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8> дата звернення 03 06 2019

Фіксування судового провадження – це частина кримінальної процесуальної діяльності, призначенням якої можна визначити забезпечення такої якості процедури судового провадження, яка не тільки формально відповідала б вимогам законодавства, а і забезпечила б реалізацію кожною особою, яка є учасником кримінальних процесуальних відносин, права отримати справедливий суд в широкому розумінні цього поняття.

Висновки. Якщо мета фіксування судового провадження є універсальною для всіх учасників судового провадження, незалежно від їхнього статусу у процесі, або його відсутності і являє собою кінцевий очікуваний результат у вигляді дотриманих та захищених процесуальних прав та інтересів, а завдання фіксування судового провадження обумовлені діяльністю суду, який першочергово має забезпечити досягнення мети фіксування судового провадження, то призначення фіксування судового провадження відображає ціннісно-правовий зміст діяльності суду та інших учасників судового провадження та забезпечується державою шляхом прийняття якісних законів та забезпечення реальних можливостей їх виконання та дотримання.

REFERENCES

Бібліографія

Книги з автором

1. Барабаш А, *Публичное начало российского уголовного процесса: монография* (Юрид. Центр Пресс 2009)
2. Бернхем В, *Вступ до права та правової системи США* («Україна» 1999)
3. Бусел В, *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.) (ВТФ «Перун» 2005)
4. Зеленецкий В, Куркин Н, *Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса* (КримАрт 2000)
5. Ибрагимов И, *Правомерные возможности защиты прав потерпевшего в российском уголовном процессе* (Юриспруденция 2008)
6. Кондаков Н, *Логический словарь-справочник* (Наука 1975)
7. Лобойко Л, *Кримінальний процес: навчальний посібник* (Ваіте 2014)
8. Розовський Б, *Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса* (Рио ЛАВД 2004)

9. Строгович М, *Курс советского уголовного процесса* (Изд. Академии наук СССР 1958)

10. Шадриков В, *Психология деятельности и способности человека* (Логос 1996)

11. Элькин П, *Сущность советского уголовно-процессуального права* (Изд-во Ленингр гос ун-та 1963)

12. --, *Цели и средства их достижения в советском уголовном процессе* (Изд-во Ленингр гос ун-та 1976)

Книги за редакцією

13. Томин В, Зинченко И, (ред) *Уголовный процесс. Проблемные лекции* («Юрайт» 2013)

Статті з журналів

14. Володина Л, 'Назначение, функции и задачи уголовного судопроизводства' (2015) 2/2 Известия Алтайского государственного университета 14

15. Журба А, 'Иерархичність спрямування системи кримінального судочинства України' (2013) 2 Правничий часопис Донецького університету 34

16. --, 'Мета кримінального судочинства України: теоретичні проблеми змісту' (2014) 25 Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія ПРАВО 248

17. --, 'Щодо змісту призначення кримінального судочинства України' (2014) 72 Актуальні проблеми держави і права 375

18. --, 'Гене́за призначення кримінального судочинства України' (2014) 2 Порівняльно-аналітичне право 306

19. Костін М, 'Мета кримінального судочинства: поняття і сутність' (2008) 4. Право України 80

20. Строгович М, 'Принципы советского уголовного процесса' (1927) 3 Советское право 95

Автореферати

21. Серета О, 'Правова процедура: теоретико-правові засади та практичні виміри' (автореф дис канд юрид наук, НАН України, Інститут держ і права ім В М Корецького 2008)

Дисертації

22. Айвазова О, 'Концепция института производства неотложных следственных действий в контексте российского уголовно-процессуального закона' (дис канд юрид наук, Волгоград акад МВД России 2002)

23. Васильева Е, 'Проблемы ограничения неприкосновенности личности в уголовном процессе' (дис канд юрид наук, Башкир гос ун-т 2002)

24. Мизулина Е, 'Уголовный процесс: концепция самоограничения государства' (дис д-ра юрид наук, Тартуский ун-т 1991)

25. Масленникова Л, 'Публичное и диспозитивное начала в уголовном судопроизводстве России' (дис д-ра юрид наук М 2000)

Веб-сайти

26. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини (Вікіпедія, серпень 2013) <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%27%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8_%D1%83_%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8> дата звернення 03 06 2019

Bibliography

Authored books

1. Barabash A, Publichnoe nachalo rossijskogo ugovnogo processa: monografija [Public beginning of the Russian criminal process: monograph] (Jurid. Centr Press 2009) (in Russian)

2. Bernkhem V, Vstup do prava ta pravovoi systemy SSHA [Entry to Law and the US Legal System] («Ukraina» 1999) (in Ukrainian)

3. Busel V, Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainскоi movy [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian] (z dod. i dopov.) (VTF «Perun» 2005) (in Ukrainian)

4. Zelenec'kij V, Kurkin N, Obespechenie bezopasnosti sub'ektov ugovnogo processa [Ensuring the security of criminal process subjects] (KrimArt 2000) (in Russian)

5. Ibragimov I, Pravomernye vozmozhnosti zashhity prav poterpevshego v rossijskom ugovnom processe [Legitimate opportunities to protect the rights of the victim in the Russian criminal process] (Jurisprudencija 2008) (in Russian)

6. Kondakov N, Logicheskij slovar' – spravochnik [Logical Reference Dictionary] (Nauka 1975) (in Russian)

7. Loboiko L, Kryminalnyi protses: navchalnyi posibnyk [Criminal process: a textbook] (Vaite 2014) (in Ukrainian)

8. Rozov'skij B, Nenauchnye zametki o nekotoryh nauchnyh problemah ugovnogo processa [Unscientific notes on some of the scientific problems of the criminal process] (Rio LAVD 2004) (in Russian)

9. Strogovich M, Kurs sovetskogo ugovnogo processa [The course of the Soviet criminal process] (Izd. Akademii nauk SSSR 1958) (in Russian)

10. Shadrikov V, Psihologija dejatel'nosti i sposobnosti cheloveka [Psychology of human activity and ability] (Logos 1996) (in Russian)

11. Jel'kind P, Sushhnost' sovetskogo ugovolno-processual'nogo prava [The essence of Soviet criminal procedure law] (Izd-vo Leningr gos un-ta 1963) (in Russian)

12. --, Celi i sredstva ih dostizhenija v sovetskom ugovolnom processe [Aims and means of their achievement in the Soviet criminal process] (Izd-vo Leningr gos un-ta 1976) (in Russian)

Edited books

13. Tomin V, Zinchenko I, (red) Ugolovnyj process. Problemnye lekicii [Criminal process. Problem lectures] («Jurajt» 2013) (in Russian)

Journal articles

14. Volodina L, 'Naznachenie, funkicii i zadachi ugovolnogo sudoproizvodstva' [Appointment, functions and tasks of criminal proceedings] (2015) 2/2 Izvestija Altajskogo gosudarstvennogo universiteta 14 (in Russian)

15. Zhurba A, 'Ierarkhichnist spriamuvannia systemy kryminalnogo sudochynstva Ukrainy' [The hierarchy of directing the criminal justice system of Ukraine] (2013) 2 Pravnychi chasopys Donetskoho universytetu 34 (in Ukrainian)

16. --, 'Meta kryminalnogo sudochynstva Ukrainy: teoretychni problemy zmistu' [The Purpose of Criminal Justice in Ukraine: Theoretical Content Issues'] (2014) 25 Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu Serii PRAVO 248 (in Ukrainian)

17. --, 'Shchodo zmistu pryznachennia kryminalnogo sudochynstva Ukrainy' [On the content of the purpose of criminal justice in Ukraine'] (2014) 72 Aktualni problemy derzhavy i prava 375 (in Ukrainian)

18. --, 'Heneza pryznachennia kryminalnogo sudochynstva Ukrainy' [The genesis of the purpose of criminal justice in Ukraine] (2014) 2 Porivnialno-analitychne pravo 306 (in Ukrainian)

19. Kostin M, 'Meta kryminalnogo sudochynstva: poniattia i sutnist' [The Purpose of Criminal Justice: Concept and Essence] (2008) 4. Pravo Ukrainy 80 (in Ukrainian)

20. Strogovich M, 'Principy sovetskogo ugovolnogo processa' [The principles of the Soviet criminal process] (1927) 3 Sovetskoe pravo 95 (in Russian)

Thesis abstracts

21. Sereda O, 'Pravova protsedura: teoretyko-pravovi zasady ta praktychni vymiry' [Legal procedure: theoretical and legal framework and practical measurements] (avtoruf dys kand yuryd nauk, NAN Ukrainy, Instytut derzh i prava im V M Koretskoho 2008) (in Ukrainian)

Dissertations

22. Ajvazova O, 'Konceptija instituta proizvodstva neotlozhnyh sledstvennyh dejstvij v kontekste rossijskogo ugovolno-procesual'nogo zakona' [The concept of the institute for the production of urgent investigative actions in the context of the Russian criminal procedure law] (dis kand jurid nauk, Volgograd akad MVD Rossii 2002) (in Russian)

23. Vasil'eva E, 'Problemy ogranichenija neprikosnovennosti lichnosti v ugovolnom processe' [Problems of limiting the integrity of the person in criminal proceedings] (dis kand jurid nauk, Bashkir gos un-t 2002) (in Russian)

24. Mizulina E, 'Ugovolnyj process: koncepcija samoogranichenija gosudarstva' [Уголовный процесс: концепция самоограничения государства] (dis d-ra jurid nauk, Tartuskij un-t 1991) (in Russian)

25. Maslennikova L, 'Publichnoe i dispozitivnoe nachala v ugovolnom sudoproizvodstve Rossii' [Public and dispositive principles in criminal proceedings in Russia] (dis d-ra jurid nauk M 2000) (in Russian)

Websites

26. Pozytyvni zobov'iazannia derzhavy u sferi prav liudyny [Positive commitments of the State in the field of human rights] (Vikipediia, serpen 2013) <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D0%B2%27%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8_%D1%83_%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8> data zvernennia 03 06 2019 (in Ukrainian)

Березюк В. В. Мета, завдання та призначення фіксування судового провадження

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану законодавчої регламентації фіксування судового провадження як конституційної засади кримінального провадження. В ній визначені теоретичні уявлення про мету, завдання та призначення фіксування судового провадження у кримінальному судочинстві як частини кримінальної процесуальної діяльності, а також сформульовано науковий результат у вигляді авторського визначення цих понять з урахуванням нових наукових висновків. Звертається увага на залежність мети фіксування судового провадження від суб'єктивного інтересу сторін кримінального провадження та його учасників, який, у свою чергу, не завжди збігається, а навпаки, з урахуванням нової – змагальної моделі кримінального судочинства, збігається лише інколи. У статті проаналізовано співвідношення мети, завдань та призначення фіксу-

вання судового провадження у кримінальному процесі України. Зроблено висновок про те, що мета фіксування судового провадження є універсальною для всіх учасників судового провадження, незалежно від їхнього статусу у процесі, або його відсутності і являє собою кінцевий очікуваний результат у вигляді дотриманих та захищених процесуальних прав та інтересів, завдання фіксування судового провадження обумовлені діяльністю суду, а призначення фіксування судового провадження відображає ціннісно-правовий зміст діяльності суду та інших учасників судового провадження та забезпечується державою шляхом прийняття якісних законів та забезпечення реальних можливостей їх виконання та дотримання.

Ключові слова: кримінальне судочинство, призначення, фіксування судового провадження, належна якість процедури, основні засади судочинства.

Березюк В. В. Цель, задания и назначение фиксации судебного производства

Статья посвящена исследованию современного состояния законодательной регламентации фиксации судебного производства как конституционного принципа уголовного производства. В ней определены теоретические представления о цели, задачах и назначении фиксации судебного производства в уголовном судопроизводстве как части уголовно-процессуальной деятельности, а также сформулирован научный результат в виде авторского определения этих понятий с учетом новых научных выводов. Обращено внимание на зависимость цели фиксации судебного производства от субъективного интереса сторон уголовного производства и его участников, который, в свою очередь, не всегда совпадает, а, наоборот, с учетом новой – состязательной модели уголовного судопроизводства, совпадает только иногда. В статье проанализировано соотношение цели, задач и назначения фиксации судебного производства в уголовном процессе Украины. Сделан вывод о том, что цель фиксации судебного производства является универсальной для всех участников судебного производства, независимо от их статуса в процессе или его отсутствия и представляет собой конечный ожидаемый результат в виде соблюденных и защищенных процессуальных прав и интересов, задания фиксации судебного производства обусловлены деятельностью суда, а назначение фиксации судебного производства отображает ценностно-правовое содержание деятельности суда и других участников судебного производства и обеспечивается государством путем принятия качественных законов и обеспечения реальных возможностей их реализации и соблюдения.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство, назначение, фиксация уголовного производства, надлежащее качество процедуры, основные принципы судопроизводства.

Berezuk V. V. The purpose, tasks and purpose of fixing the judicial proceedings

The article is awarded to the current state of the legislative regulation of the

provision of ship procurements, as a constitutional ambush of criminal procurement. In the new theoretical statement about the goal, the introduction of the forensic certificate of the court for criminal convictions, as well as part of the criminal process, and also the main result of the first time is formulated to understand. The respect for seafarers is being drawn to the side of a sub-active interest of criminal participants, who, in his own way, do not wait for a fall, but on the other hand, with a new model of a criminal court. Attention is drawn to the dependence of the goal of fixing judicial proceedings on the subjective interest of the parties to the criminal proceedings and its participants, which, in turn, does not always coincide, but, on the contrary, taking into account the new adversarial model of criminal proceedings, coincides only occasionally. The article analyzes the correlation of goals, objectives and purposes of fixing judicial proceedings in the criminal process of Ukraine. It is concluded that the goal of fixing judicial proceedings is universal for all participants in legal proceedings, regardless of their status in the process or its absence, and represents the final expected result in the form of respected and protected procedural rights and interests, the tasks of fixing the judicial proceedings are determined by the activities of the court, and the purpose of fixing the judicial proceedings reflects the legal value of the activities of the court and other participants in the judicial proceedings and is provided by the state by adopting high-quality laws and providing real opportunities for their implementation and compliance.

Key words: *criminal proceedings, appointment, fixing of criminal proceedings, proper quality of procedure, basic principles of legal proceedings.*